

יש לך עם אחד בארץ כמלאכי השרת

מורנו הרב יצחק מרדכי הכהן רובין שליט"א

דרשה לנעילה יום הכיפורים תשע"ה

והנה יש להתבונן בדברים אלו "שאנו נדמים כמלאכים" והרי האדם קרוץ מחומר ומה דמיון בינו לבין שרפי מעלה, דהנה כל צום יום הכיפורים אינו אלא חסרון של סעודה אחת, שהרי מאכל אדם בזמן חז"ל הוא שתי סעודות ביום, ומותר לאכול בסעודה מפסקת אפילו כסעודת שלמה בשעתו, והיינו שאדם יכול לאכול לשובע נפשו, ובפרט שמקיים מצוה באכילתו בערב יום הכיפורים, ומיד בסוף התענית שוב כל העם יוצאים ואוכלים, נמצא שסך הכל במשך צום יום הכיפורים דילגו סעודה אחת והיא סעודת שחרית, ובחסרון של סעודה אחת כבר האדם חלוש ותשוש משול כחרס הנשבר², הרי לך שכל האדם כולו אינו אלא קרוץ מחומר שבחסרון קט כבר מאבד את כל גופו, ודבר זה תוכחה לאדם, איך בהעדר סעודה אחת כבר אינו מתפקד וראשו ואבריו כבדים עליו ביותר³.

אך אפשר להשתמש עם הבחנה זו לכיון אחר, שכל מה שמבדיל את האדם בין היותו מגושם וארצי, לבין להיות כדוגמת מלאך, אינו אלא סעודה אחת של שחרית, ובוה שמונע את עצמו כבר יכול להתעלות מעלה מעלה.

ועיין בדרשות החתם סופר [חלק א' עמ' ט"ז טור ב'] שעמד על דברי הגמ' ביומא דף פ"ב ע"ב דינא שעוברת שהריחה מאכילין אותה עד שתשיב נפשה, והטעם להיתר שאין לך דבר העומד בפני פיקוח נפש, ואיתא התם על מעוברת שהריחה ובאו קמיה רב אמי ואמר להם ללחוש לה שיום הכיפורים היום [ופרש"י אולי תוכל להתאפק] וקיבלה את הלחישה ופסק העובר מתאוותו, קרי עליה "בטרם אצרך בבטן ידעתך, ויצא מאותו תינוק רבי יוחנן. ותמה החת"ס אמאי בשאר איסורין לא לוחשים למעוברת, וכגון שהריחה בכל השנה ריח של איסור, דהלכה שמאכילין אותה משום פיקוח ואמאי לא נלחש לה שיש בדבר איסור תורה. ומבאר שם שהתינוק במעי אמו נר דולק על ראשו וצופה ומביט מסוף העולם ועד סופו, כמבואר בגמ' נדה דף ל' ע"ב, ולולא הגוף העכור של אמו שמקיפו היה יותר גדול ממלאכי השרת, ולכן ביום הכיפורים שגם האם מזדככת הרבה מועילה הלחישה, ולא בשאר ימות השנה שאז הגוף העכור משמש חציצה ואין אפשרות שהעובר ישמע מה שלוחשין לאוזן אמו.

² וזהו שאנו אומרים משול כרס הנשבר, ועיין בביאור הגר"ח קניבסקי שליט"א במחזור שהמשיל לחרס שהוא גרוע מכל, והאריכו בכל כך הרבה משלים, כי יש כל מיני אנשים, ולהראות אפסיותו של האדם.

³ ועיין בספר מנוחה וקדושה לרבי ישראל איסר מפוניבז' [תלמיד הגר"ח מוואלוז'ין] בשער התפילה סי' ה' שכתב בתו"ד בחמלתו נתן לנו יום קדוש ונורא, הוא יום הכיפורים, וציוונו לענות נפשנו בהמנע אכילת סעודה אחת ביום ההוא, והיא אכילת סעודת שחרית, והבטיח לנו בתורתו שעל ידי מניעת הסעודה ההיא, יכפר על כל חטאינו ככתוב כי ביום הזה יכפר.

איתא בגמ' ברכות דף י' ע"ב המתפלל צריך שיכיון את רגליו שנאמר [וחזקאל א' ז'] ורגליהם רגל ישרה, ופרש"י נראין כרגל אחד. ובבב"י סי' צ"ה כתב בשם רבנו יונה כלומר צריך שיחבר אותם זה אצל זה בכיון כאילו אינם אלא אחד. ובטעם הא שצריך לכיון את רגליו כתב הב"י נראה שהוא לפי שכיון שעומד לדבר עם השכינה, צריך לסלק כל מחשבות הגוף מלבו ולדמות כאילו הוא מלאך משרת⁴, עוד הביא בשם מהר"י אבובב שכתב דהוא רמו שנסתלק ממנו התנועה לברוח ולא להשיג שום חפץ מבלעדי ה'.

הנה ביום הכיפורים כלל ישראל נדמה למלאכים כל היום כולו, כבר בתחילת ליל יום הכיפורים אומרים ברוך שם כבוד מלכותו בקול רם, כדוגמת המלאכים שבכל השנה כולה עונים בקול רם, וכפי שמובא במדרש ודברים רבה פרשה ב' ל"ה] בשעה שעלה משה למרום שמע למלאכי השרת שהיו אומרים להקב"ה "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" וגילה שבח זה לבני ישראל, אך בכל השנה כולה אומרים אותו בחשאי ולא בפרהסיא, משא"כ ביום הכיפורים שנדמין למלאכים.

ויש המשתדלים לעמוד בכל התפילות דוגמת מלאכי השרת, ועיין טור סי' תר"ו סעיף ב' שהביא מפרקי דרבי אליעזר [פרק מ"ו] רואה סמאל שלא נמצא חטא בישראל ביום הכיפורים ואומר רבון העולם יש לך עם אחד בארץ כמלאכי השרת, מה מלאכי השרת יחפי רגל אף ישראל יחפי רגל ביום הכיפורים, מה מלאכי השרת אין להם קפיצה אף ישראל אין להם קפיצה ועומדין על רגליהם ביום הכיפורים, מה מלאכי השרת נקיים מכל חטא כך ישראל נקיים מכל חטא, מה מלאכי השרת שלום ביניהם כך ישראל ביום הכיפורים, והקב"ה שומע עדותן מן המקטרגים ומכפר עליהם.

⁴ ועיין בחידושי אגדות לרשב"א ברכות דף י' ע"ב שאלני אחד מהחולקים על אומתנו מה צורך בכיוון הרגלים אצל התפילה ומה הראיה מחיות המרכבה למתפלל, ועיי"ש שהאריך בביאור עניין עמידה כמלאכים וכתב בתו"ד סוף דבר הוא מלאך מושם בארץ ברצון בוראו וכתב בתו"ד סוף דבר הוא מלאך לעבוד ולהכיר את בוראו יתברך, וככה יקרא העובד השלם, כאומרו [מלאכי ב' ז'] כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא, וככה בדברי חז"ל באמרם אמרו לו מלאכי השרת ואמרו מאן מלאכי השרת רבנן [וראה נדרים דף כ' ע"א ושם בע"ב מאן מלאכי השרת רבנן]. וכביאור זה ממש כיון הגריא"ל שטינמן שליט"א בהקדמת פירושו ימא פי תהילתך על סידור התפילה עיי"ש. ועי"ע ברשב"א שם שרגל הוא לשון סיבה, כדכתיב לרגל המלאכה, והיינו ורגליהם רגל ישרה, ר"ל שסיבותיהם ישרות מתמידות לא יסבו בלכתן, מפני שאינן בעלי תאוה לא תטה אותם ותמשיכם אל היציאה מן האמת.

והנה כלל ישראל ביום הכיפורים יש להם מעלה יותר מאשר למלאכים, עיין בדברי המטה משה בביאורו על סדר תפילת יום הכיפורים שהביא טעם על מה דאנו אומרים קדושת כתר בכל התפילות של יום הכיפורים ואילו כל השנה כולה אף ביום טוב אמרינן רק במוסף, והביא שיש שביאורו דכיון שהוא יום הדין שהקב"ה יושב במשפט, פונים ואומרים "ממקומו הוא יפן ברחמים לעמו", ועוד שכל תפילה ותפילה הקב"ה כביכול מתעלה מעלה מעלה עד שגם המלאכים אינם יודעים לשער את מקומו ושואלים "איה מקום כבודו להעריצו", ולכן מזכירין זאת ד' פעמים ביום הכיפורים¹.

ועוד מצינו שכתב "לפני ה' תטהרו" וביאורו המפרשים שאדם ביום הכיפורים מתעלה וזוכה להיות ממש בבחינת "לפני ה'".

נמצא שביום הכיפורים אדם מזוכך יותר ואין את המפריעים של הגוף שמעכבין אותו מלהתקרב ולהיות בבחינת דומה למלאך², ואף בדרגה של יותר ממלאך, אך עדיין יש להתבונן איך זה מכפר על כלל ישראל עד כדי שהמקטרגים אומרים לקב"ה לזכות את ישראל כמובא בפרקי דרבי אליעזר הנ"ל.

איתא במשנה סוף יומא דף פ"ה ע"ב, אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרין ומי מטהר אתכם, ואומר מקוה ישראל ה' מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל, וביאור ענין טהרת המקוה איתא בספר שם משמואל ושבת שובה שנת תרע"ב בשם אביו בעל האבני נזר שביאר וז"ל, כי גבולות חלק הקב"ה בעולמו, ברואים שבים כיון שהם עולים ליבשה מיד מתים, וכן ברואים שביבשה אינם יכולים לחיות במים, ועל כן הטובל במים הרי הוא כאילו איבד החיות שהיתה לו מכבר ומתחיל לחיות חיים חדשים, על כן נטהר. כי איננו אותו האיש עם החיות שמכבר שנטמא. וכמו כן גבולות חלק הקב"ה בעולמו, עליונים למעלה ותחתונים למטה, ולפי זה השב בתשובה שנדבק בהש"י למעלה, הרי נפרד מהחיות שהיתה לו כבר ושואב חיים חדשים, על כן נטהר מעוונותיו הקודמים, עכ"ד.

¹ והואיל ואתה לידן, יל"ע מהו הנוסח שאנו אומרים בקדושה, כבודו מלא עולם משרתיו שואלים זה לזה איה מקום כבודו, לעומתם ברוך יאמרו, ברוך כבוד ה' ממקומו. והנה אם כבודו מלא עולם מה מקום יש לשאלה איה מקום כבודו, פשיטא בכל מקום זהו כבודו. ועיין פרקי דרבי אליעזר פ"ד ארבע כתות של מלאכי השרת מקלסין לפני הקב"ה, מחנה ראשונה של מיכאל מימינו מחנה שניה של גבריאל משמאלו, מחנה שלישית של אוריאל מלפניו, מחנה רביעית של רפאל מלאחריו, ושכינתו של הקב"ה באמצע, והוא יושב על כסא רם ונשא וכו' והחיות עומדות אצל כבודו ואינן יודעות מקום כבודו ואומרות בכל מקום שכבודו שם, ברוך כבוד ה' ממקומו.

ובמחזור שי"ח שפתותינו עם ביאורי הגר"ח קניבסקי שליט"א כתב שכונת השאלה על עיקר השארת השכינה, עיין בב"ב דף כ"ה ע"א, ועל זה באה התשובה "ממקומו" היינו שהוא מקום שאין אנו יודעים כדאיתא בחגיגה דף י"ג ע"ב מכלל המקומו ליכא דידע ליה.

² ועיין בדרשות חת"ס ח"א עמ' שס"ט ע"ב שכתב דתענית יום הכיפורים אינה לענות נפש ולצער את ישראל ח"ו, כי אם מחמת הקדושה וקריבות כמלאכי השרת, והוא כענין מ' יום הראשונים והאחרונים שהיה משה בהר לחם לא אכל ומים לא שתה מדביקות וקדושה ונהנה מזיו השכינה.

ונראה לומר בזה עוד שזהו ענין התענית של יום הכיפורים שהאדם מקריב את חלקי גופו והוא בבחינת פנים חדשות באו לכאן שאף שכל השנה הוא מגושם אבל כעת ביום הכיפורים הוא מתעלה לחלק העליון שבו וכולו רוחניות, כיון שהחומר כבר איננו שולט בו, ואז יש לומר לפני הבורא אינני אותו אדם, פנים חדשות באו לכאן, ויש בזה סנגוריה על עם ישראל שהסיבה לחטאים זהו הגוף העכור, אבל האדם בתוך תוכו, הוא רוחני ונשגב, ובחסרון של "סעודת שחרית אחת" הוא אכן מראה לבורא עולם את האמת הפנימית שלו, וכל זה הוא שורש ענין התשובה שאדם חוזר למקומו הראשון והאמיתי של קודם החטא.

אלא שיש השואלים את עצמם האם אין זו הערמה שהרי מיד אחר מעריב חוזרים ואוכלים ושותים וכל המעלת נדמה למלאכים אינו אלא לכ"ד שעות. ויש לומר בזה על דרך מה שמצינו שבעשרת ימי תשובה יש לאדם להיזהר ביותר ולקדש עצמו ואפילו מי שרגיל כל השנה מפני הדוחק לאכול פת פלטר יש לו להחמיר על עצמו בימים אלו ולהימנע, ושואלים העולם וכי אנו מרמים כביכול את הקב"ה שיודע יצר כל יצורים.

ושמעתי לבאר במשל נאה למי שהיה גר במקום בני אדם פשוטים מאוד שהיו באים לבית הכנסת בשבת בבגדי עבודתם של ימות החול, והיה שם אדם של צורה שלא רצה לשנות והיה לובש גם הוא בגדי חול, אבל כל עת שהלך אל רבו להיות על יום השבת קודש היה לובש בגדי שבת כנהוג, פעם אחת הרגיש בעצמו שהוא מרמה את עצמו, והחליט שאינו משנה וכמעשהו בעירו כך ינהג אצל רבו והגיע בבגדי חול, במוצאי שבת כאשר בא להיפרד מרבו, שארל אותו רבו על מה ששינה והגיע לבוש בבגדי חול, ואמר הלה שכיון שגם בעירו לובש בגדי חול בשבת לא רצה לשקר. ענה לו רבו ידעתי בני ידעתי שאתה הולך בעירך בבגדי חול, אלא שסברתי ששם זו "תחפושת" אבל כאשר אתה מגיע אלי זה הלבוש האמיתי שלך בגדי שבת ויום טוב, אך כעת אני מתבלבל קימעא מה האמת אצלך ומה התחפושת¹.

וכעין זאת אנו אומרים לקב"ה שהלבוש האמיתי שלנו זה כפי שאנו נוהגים בעשרת ימי תשובה וכל השנה כולה שאנו במדרגה פחותה, זו התחפושת. כך על אותו הדרך ביום הכיפורים אנו מראים לבורא עולם שזו האמת שלנו וכך צורתנו האמיתית, וכל השנה שאנו במדרגה אחרת זו התחפושת שלנו.

עם המעלה שלנו כעת לפני נעילה של נדמים למלאכים בלי אכילה ובלי שתיה עומדים עם רגל אחת ומכוונים לבורא עולמים, אפשר להפוך גזר דין לטובה כפנים חדשות שבאו לכאן לגמר חתימה טובה.

¹ וכעין זה באופן דומה שמעתי מטין משמיה דהסבא מסלבודקה זצ"ל שבאחד מביקוריו בארץ ישראל אמרו לו בני הישוב הישן בעיה"ק ירושלים, שתלמידיו [שהיו לבושים בצורה מחודשת ממה שנהגו בני הישוב הישן] מרמים אותך, כביכול רצו לומר שהם נראים אחרת ממה שהם מראים את עצמם לפני רבם, וענה להם הסבא זצ"ל בתבונתו, אין לי קפיא שירמו אותי וירמו את עצמם אך בסוף הם יתנהגו כפי אשר חושבים שהם מרמים כעת את עצמם.